

5. Звіти про використання коштів обласного бюджету за 2017 рік URL: <http://www.oda.te.gov.ua/main/ua/publication/content/43150.html>.

6. Шлапак М. 17 цілей сталого розвитку – відлік часу пішов. *Зелена Хвиля: портал екологічних новин*. 2016. 16 січня. URL: <http://ecoclubua.com/2016/01/17-tsilej-staloho-rozvytku/>.

Маланчук Оксана

Тернопільський національний економічний університет

ФОРМА МАЄ ЗНАЧЕННЯ. ПРО МІСЦЕВИЙ БЮДЖЕТ

Запитайте звичайного пересічного громадянина «що таке бюджет?», і швидше всього він відповість, що це кошти держави. Проте наскільки усвідомлює кожен громадянин, що саме він наповнює державну казну? Які саме податки, в якому розмірі і до якого бюджету він сплачує, купуючи товари, отримуючи доходи? Та на які послуги та допомоги може очікувати взамін від держави за сплачені ним податки? Хто несе відповідальність за не відремонтовані під'їзди, надання неякісних освітніх послуг, відсутність освітлення на вулиці? Яким чином та на якому рівні можна вплинути на вирішення проблем громади?

Рівень фінансової грамотності українців залишає бажати кращого. Для того, щоб зруйнувати стереотип бюджету як «бездонної діжки», з якої можна профінансувати усе, або засобу відмивання коштів чиновниками, необхідно розробляти інструменти, які б сприяли покращенню розуміння бюджету пересічними громадянами – як він формується, як витрачаються кошти. Лише при розумінні громадянами базових основ бюджету та володінні базовою інформацією про бюджет своєї громади – зможе відбутись їх активне залучення у бюджетний процес, що сприятиме ефективному та прозорому використанню коштів.

В зв'язку з реформою місцевого самоврядування, збільшенням місцевих бюджетів та повноважень місцевої влади у вирішенні проблем в регіонах, на місцевому рівні створюються найбільш сприятливі умови для того, щоб громадськість брала участь у процесі ухвалення рішень у бюджетній сфері та домагалась спрямування коштів в інтересах громади [1].

Проте, чи використовуються ці умови? У 2016 році в Україні показник участі громадськості – один із важливих елементів, що входить у індекс відкритості бюджету – склав всього лиш 23 зі 100 балів [2], що свідчить

про слабкі можливості громадянського суспільства щодо участі в бюджетному процесі. А можливо, не лише слабкі можливості, але і слабе бажання втручатись у процеси, в яких громадяни зовсім не відчують себе обізнаними?

На сьогодні багато інформації про бюджет можна отримати не лише на офіційних сайтах місцевого самоврядування, а й на інших офіційних ресурсах, таких як «Є-data», «ProZorro», сайт проекту OpenBudget [1]. Проте наскільки зрозумілою для звичайних громадян є ця інформація? Чи є у них загальне бачення бюджету їхньої громади, чи достатньо інформації для того, щоб розібратись та почати включатись у процес прийняття рішень?

Доволі простий та зручний інструмент для ознайомлення громадян з основною інформацією про бюджети уже давно існує у багатьох державах – не лише у найрозвиненіших країнах Європи, але й у Росії та навіть у Південній Африці. Цей інструмент – це бюджети для громадян. Замість великого документу з безліччю цифр та незрозумілих пунктів, бюджет держави, міста чи громади подається у спрощеному та зрозумілому форматі. Такі бюджети, як правило, написані доступною мовою та містять різні візуальні елементи, які допомагають читачам, що не є спеціалістами, розуміти інформацію про бюджет. Завдання їхньої розробки та видання лежить на владі – адже це її зобов'язання представляти свою політику таким чином, щоб вона була зрозумілою людям [3].

Бюджети для громадян не мають на меті замінити більш докладні бюджетні документи, але вони важливі для того, щоб ознайомити громадянське суспільство з інформацією про бюджет і забезпечити відповідальність влади за те, як витрачаються сплачені нами податки. При цьому необхідною є співпраця органів влади з громадянським суспільством для того, щоб визначити, яка саме інформація є найбільш корисною для громадян, та у якому форматі для них зручно її отримувати. Розуміння того, що бажає знати громадськість, є найважливішим першим кроком у розробці бюджету громадян.

Бюджет для громадян перш за все повинен містити наступну інформацію:

— економічні припущення, що лежать в основі бюджету: очікування щодо економічного зростання та інфляції, а також прогнози про те, чи буде бюджет профіцитним чи дефіцитним;

— обсяг доходів бюджету та пояснення того, звідки вони надходять; обсяг видатків та їх обґрунтування;

— значні політичні ініціативи: пояснення значного збільшення або зменшення доходів або витрат;

— контактну інформацію, за якою можна отримати більш докладні відповіді стосовно бюджету.

Такий бюджет можна представити кількома способами, починаючи від простої брошури до величезного звіту. Але незважаючи на формат, пріоритет має полягати у наданні інформації про бюджет у стислій та зрозумілій формі. Бюджет для громадян має бути опублікований офіційними мовами країни, широко розповсюджуватись приблизно в той самий час, що і сам бюджет.

Найскладнішим завданням є переклад технічних бюджетних документів та фінансової термінології на мову, доступну звичайним людям. Проте візуалізація та ілюстрації можуть допомогти сформулювати ключову інформацію.

Значним досвідом у запровадженні бюджетів для громадян не лише на загальнодержавному, а й на регіональному рівнях може похизуватись Росія. Ще з 2013 року там публікують «більш зрозумілі бюджети», що забезпечують можливість ознайомлення громадян з інформацією, що гарантується конституційними правами. А ще Росія займає 11 місце з 102 країн за індексом відкритості бюджету [4].

Рис. 1. Порівняння офіційного затвердженого бюджету та бюджету для громадян

Бюджети для громадян публікують всі 85 суб'єктів Російської Федерації, та головне – фінансові органи багатьох регіонів організували таку роботу в муніципалітетах (а у деяких краях така практика самостійно реалізовувалась ще з 2007 року). Стосовно форми представлення такого бюджету – на сайті <http://budget.open.gov.ru> проходить конкурс серед

фізичних та юридичних осіб у різних номінаціях. Такі конкурси проводяться і на регіональному та муніципальному рівнях. Окрім цього, на сайті Мінфіну РФ проводиться опитування щодо інформації, яку хотіли б бачити громадяни у даному бюджеті (<https://www.minfin.ru/ru/votes/>). Щорічно проводиться рейтинг регіонів по відкритості бюджетних даних, і одним з ключових критеріїв такої оцінки є якість підготовки бюджету для громадян. Опубліковані також матеріали з найкращими практиками запровадження таких бюджетів в різних регіонах РФ для поширення досвіду. В рамках бюджету для громадян створені інтерактивні карти, візуалізації, відеоролики та багато іншого на сайті <https://budget.edu.ru/>.

Найголовніше, на мою думку, це те, що ініціатива запровадження такого формату бюджету пішла саме від влади. Не третій сектор був ініціатором таких нововведень, а саме потреба держави донести свою політику та зробити її зрозумілою для громадян.

Тож коли нам чекати бюджет для громадян в Україні?

У затвердженій урядом Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017—2020 роки важливий акцент ставиться на підвищення рівня прозорості та підзвітності в управлінні державними фінансами. Водночас, складність опублікованої інформації для сприйняття та відсутність «Бюджету для громадян» (Citizens budget) не дозволяє належним чином забезпечити зворотного зв'язку та участі громадян у бюджетному процесі. Міністерство фінансів України забезпечить включення інформації про «Бюджет для громадян» до Концепції Прозорого бюджету та плану дій з її розроблення, визначить та затвердить структуру, зміст та процедуру складення і опублікування «Бюджету для громадян».

7/13/21
20.12.2016
Про бюджет міста Тернополя на 2017 рік
До рішення внесено зміни відповідно до рішень міської ради від 24.02.2017р. №7/14/25, від 18.08.2017 р. №7/17/8
Розглянувши подання виконавчого комітету міської ради та відповідно до ст.26 Закону України „Про місцеве самоврядування в Україні”, враховуючи висновок постійної комісії міської ради з питань бюджету та фінансів, міська рада ВИРПИЛА:
1. Визначити на 2017 рік:
- доходи міського бюджету у сумі 2 107 928,4 тис.грн., в тому числі доходи загального фонду міського бюджету 2 050 348,5 тис.грн., доходи спеціального фонду міського бюджету 57 579,9 тис.грн., у тому числі бюджету розвитку 14633,5 тис.грн. згідно з додатком № 1 цього рішення;
- видатки міського бюджету у сумі 2 065128,4 тис.грн., в тому числі видатки загального фонду міського бюджету 1 775373,9 тис.грн., видатки спеціального фонду міського бюджету 289 754,5 тис. гривень;
- повернення кредитів до міського бюджету у сум 70,0 тис. грн., у тому числі повернення кредитів до спеціального фонду міського бюджету □ 70,0 тис. гривень;
- надання кредитів з міського бюджету у сумі 42 800 тис. грн., у тому числі надання кредитів із загального фонду міського бюджету □ 100,0 тис. грн. та надання кредитів із спеціального фонду міського бюджету □ 42 700,0 тис.грн;

Бюджет для граждан к Решению Собрания городского округа "Смирныховский" "О бюджете муниципального образования городской округ "Смирныховский" на 2017 год и на плановый период 2018 и 2019 годов

Рис. 2. Порівняння візуального вигляду Рішення про прийняття бюджету та Бюджету для громадян

Очікувані результати реалізації цього пункту ми мали б побачити уже у 2017 році: «Розроблення та опублікування «Бюджету для громадян» – 2017 рік; встановлення зворотного зв'язку з громадянами через веб-сайт Міністерства фінансів України щодо змісту «Бюджету для громадян» – 2017 рік» [5].

Проте наскільки б гарно та доступно не був розроблений бюджет для громадян – це не буде досягненням мети, якщо не вдасться охопити велику кількість людей. Продукт стає популярним тоді, коли на нього є попит. Саме тому, окрім активізації держави в плані збільшення відкритості бюджетного процесу та донесення бюджетної політики у форматі «бюджету для громадян», необхідно активізувати громадян та створювати запит на такий продукт.

Література:

1. Малиняк Б., Горин В., Письменний В. *#аналізуємо бюджет: доступно про головне: посібник*; за ред. Б. Малиняка. Тернопіль: ZAZAPRINT, 2017. 76 с.
2. Наконечна Ю., Демиденко Л. Відкритість та прозорість державного та місцевих бюджетів в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Т. Шевченка. Серія: Економіка*. 2016. № 10 (187). URL: http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2017/01/187_20-27.pdf.
3. Official web-site of IBP: International Budget Partnership. URL: <https://www.internationalbudget.org/opening-budgets/citizens-budgets/>.
4. Бюджет для граждан к Федеральному закону о федеральном бюджете на 2017 год и на плановый период 2018 и 2019 годов. Официальный сайт Министерства финансов РФ URL: http://minfin.ru/ru/document/?id_4=116961&area_id=4&page_id=2104&popup=Y#ixzz4yHmIZtcZ.
5. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки: Розпорядження КМУ від 08.02.2017 р. № 142-р URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249797370>.

Погонець Ліна

Тернопільський національний економічний університет

ЯКА ЦІНА ПРЕСТИЖУ ОТГ?

Протягом багатьох століть держави намагаються вирішити питання раціонального використання грошей. Однак, що треба розуміти під поняттям «раціональність»? Перш за все, раціональність полягає у тому,